

کتاب جامع

بهداشت عمومی

فصل ۲ / گفتار ۴ / دکتر حبیب الله مسعودی فرید

آشنایی با سازمان بهزیستی کشور

فهرست مطالب

اهداف درس.....	۱۶۵
مقدمه.....	۱۶۵
معاونت امور فرهنگی و پیشگیری از معلولیت ها.....	۱۶۶
استراتژی ها.....	۱۶۷
فعالیت های معاونت امور فرهنگی.....	۱۶۷
۱ - پیشگیری از معلولیت ها.....	۱۶۷
۲ - پیشگیری و امور اعتیاد.....	۱۶۸
۳ - مشاوره.....	۱۶۸
۴ - پیشگیری از آسیب های اجتماعی.....	۱۶۸
معاونت امور اجتماعی (حمایت خانواده).....	۱۶۹
شرح فعالیت ها و خدمات معاونت امور اجتماعی.....	۱۶۹
معاونت امور توانبخشی.....	۱۷۰
۱ - خدمات توانبخشی اجتماعی.....	۱۷۰
۲ - خدمات توانبخشی حرفه ای.....	۱۷۱
۳ - خدمات توانپزشکی.....	۱۷۲
۴ - خدمات تربیت بدنی معلولین.....	۱۷۲
۵ - توانبخشی مبتنی بر جامعه.....	۱۷۳
دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.....	۱۷۳

آشنایی با سازمان بهزیستی کشور

دکتر حبیب الله مسعودی فرید

سازمان بهزیستی کشور

اهداف درس

انتظار می‌رود فراگیرنده، پس از گذراندن این درس، بتواند:

- تاریخچه و اهداف اصلی سازمان بهزیستی کشور را توضیح دهد
- استراتژی‌ها و راهکارهای رسیدن به اهداف سازمان بهزیستی را نام ببرد
- فعالیت‌های معاونت امور فرهنگی سازمان بهزیستی را لیست نماید
- فعالیت‌های معاونت امور اجتماعی سازمان بهزیستی را توضیح دهد
- فعالیت‌های معاونت امور توانبخشی سازمان بهزیستی را توضیح دهد
- محورهای اصلی فعالیت‌های دانشگاه علوم بهزیستی را نام ببرد

واژه‌های کلیدی

سازمان بهزیستی، معلولیت، توانبخشی

مقدمه

این سازمان در سال ۱۳۵۹ با تلاش‌های شهید دکتر فیاض‌بخش و تصویب شورای انقلاب، تشکیل گردید و افتخار خدمت به نیازمندان، خانواده‌های بی‌سرپرست، ایتم، توانخواهان، سالمندان، معلولین و سایر اقشار آسیب‌پذیر کشور را دارد. قبل از تأسیس سازمان بهزیستی، انجمن‌ها و سازمان‌های مختلفی در حوزه رفاه و حمایت از معلولین، سالمندان و افراد بی‌سرپرست یا بدسرپرست، فعالیت می‌نمودند اما به دلیل عدم هماهنگی در انجام امور و موازی‌بودن برخی فعالیت‌ها که حتی در بعضی اوقات در تضاد با یکدیگر بودند، در ۲۴ خرداد ۱۳۵۹ این سازمان تأسیس گردید.

لایحه قانون راجع به تشکیل سازمان بهزیستی کشور

«در جهت تحقق مفاد اصول ۲۱ و ۲۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور تأمین موجبات

برنامه‌ریزی، هماهنگی، نظارت و ارزشیابی و تهیهٔ هنجارها و استانداردهای خدماتی و توسعه دامنۀ اجرای برنامه‌های بهزیستی در زمینه حمایت از خانواده‌های بی‌سرپرست و نیازمند و ارائه خدمات مختلف به کودکان و تدارک امکانات پیشگیری و توانبخشی حرفه‌ای و اجتماعی معلولین جسمی و روانی و تجدید تربیت منحرفین اجتماعی و حمایت و نگهداری از کودکان بی‌سرپرست و معلولین غیرقابل توانبخشی و سالمندان و آموزش نیروی انسانی خدمات بهزیستی و توانبخشی و تأمین موجبات تشویق، جلب مشارکت و فعالیت‌های گروه‌های داوطلب و مؤسسات غیردولتی، سازمان بهزیستی کشور تشکیل می‌شود.»

پس از تصویب این لایحه، وظایف سازمان‌های زیر به همراه کلیه کارکنان، به سازمان بهزیستی کشور منتقل گردید.

- ۱- سازمان ملی رفاه خانواده ایران
 - ۲- سازمان بهزیستی و آموزش کودکان و نوجوانان
 - ۳- انجمن ملی حمایت از کودکان
 - ۴- جمعیت حمایت از اطفال بی‌سرپرست
 - ۵- انجمن حمایت از معلولین
 - ۶- سازمان ملی رفاه ناشنوایان ایران
 - ۷- سازمان ملی بهزیستی ناشنوایان ایران
 - ۸- واحد حمایت از خانواده‌های بی‌سرپرست سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی سابق
 - ۹- سازمان ملی رفاه نابینایان
 - ۱۰- کلیه خانه‌های فرهنگ روستایی که قبلاً تحت نظر وزارت کشاورزی، اداره می‌شد
 - ۱۱- واحدهای تربیتی شهرداری‌های سراسر کشور
- در ابتدا کمیته امداد امام خمینی (ره) و بنیاد شهید انقلاب اسلامی نیز در سازمان بهزیستی کشور ادغام گردیدند اما بعدها با تصویب مجلس شورای اسلامی از سازمان بهزیستی جدا شدند.

معاونت‌های تخصصی سازمان بهزیستی

- ۱- معاونت امور فرهنگی و پیشگیری
- ۲- معاونت امور اجتماعی
- ۳- معاونت امور توانبخشی

معاونت امور فرهنگی و پیشگیری از معلولیت‌ها

این معاونت طراحی، نظارت و اجرای فعالیت‌های پیشگیری از معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی جهت دستیابی به جامعه سالم (سلامت فرد، خانواده و جامعه) و اهداف زیر را دنبال می‌کند:

- ۱- شناسایی علل بروز معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی
- ۲- کاهش مداوم بروز، توسعه و شدت معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی

- ۳- اصلاح یا تغییر عوامل محیطی که بطور غیرمستقیم در بروز معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی، تأثیر دارند، از طریق اقدام برای سلامت و پیشرفت فرهنگی و اقدام برای گسترش مهارت‌های زیستی (اعم از زیست شناختی، روانشناختی و جامعه شناختی)
- ۴- تقویت و یا ایجاد منابع موثر در پیشگیری.

استراتژی‌ها

- ۱- توجه و تأکید بر ابعاد زیستی، روانی و جامعه شناختی انسان
- ۲- هدف گیری ۱۰۰٪ جامعه مورد نظر
- ۳- سازگاری برنامه‌ها با شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی
- ۴- استفاده از مشارکت جامعه
- ۵- ارتباط، هماهنگی و همکاری با همهٔ بخش‌های مرتبط

راهکارها

- ۱- ایجاد شبکه پیشگیری از طریق اعمال مدیریت هماهنگ و عدم تمرکز در برنامه ریزی و اجرا
- ۲- تأمین نیروی انسانی متخصص
- ۳- تأمین اطلاعات از طریق شناسایی و برقراری ارتباط با منابع اطلاعاتی، پژوهش خصوصاً پژوهش‌های همه‌گیرشناختی و سبب شناختی، و شناسایی و تعیین گروه هدف در هر عملیات پیشگیری
- ۴- شناسایی و بکارگیری ابزار مناسب پیشگیری و ایجاد ابزار جدید پیشگیری
- ۵- طراحی برنامه‌های پیشگیری با رعایت انعطاف، تنوع و تعدد لازم
- ۶- نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های پیشگیری از طریق ارزشیابی حسن اجرا و بررسی تأثیرات برنامه و مقایسهٔ آن با اهداف پیش بینی شده
- ۷- تدارک و اجرای برنامه‌های ارائه بازخورد به جامعه، بخش‌های مرتبط و شبکه پیشگیری.

فعالیت‌های معاونت امور فرهنگی

با استناد به اهداف، استراتژی‌ها و راهکارهای فوق، فعالیت‌های معاونت امور فرهنگی و پیشگیری در ۴ بخش پیشگیری از معلولیت‌ها، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، مشاوره و پیشگیری و امور اعتیاد ارائه می‌شود:

۱ - پیشگیری از معلولیت‌ها

افزایش سطح آگاهی گروه مخاطب و همچنین طراحی و اجرای برنامه‌های غربالگری از اهم فعالیت‌های این قسمت می‌باشد. طرح‌های پیشگیری از آمبلیوپی در کودکان ۳ تا ۶ ساله، پیشگیری از ناشنوایی نوزادان و شیرخواران، کم‌کاری تیروئید و نقش آن در عقب‌ماندگی ذهنی در کشور، طرح آموزش به منظور کاهش بروز معلولیت‌ها و مرگ در اثر انفجار مین در مناطق جنگی کشور، پیشگیری از اختلالات ژنتیک، آموزش پیشگیری از

معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی برای مناطق روستایی و شهری، آموزش پیشگیری از معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی در سوادآموزان نهضت سوادآموزی از جمله فعالیت‌های این حوزه می‌باشد. تأسیس مراکز مشاوره ژنتیک از دیگر اقدامات معاونت پیشگیری سازمان بهزیستی می‌باشد. هم‌اکنون در تمامی استان‌های کشور، این مراکز مشغول به ارائه خدمت می‌باشند. برگزاری دوره‌های آموزشی مشاوره ژنتیک برای پزشکان و دیگر متخصصین گروه پزشکی از دیگر فعالیت‌های این معاونت است.

۲ - پیشگیری و امور اعتیاد

با توجه به اینکه سوء مصرف مواد، به عنوان یکی از بزرگ‌ترین معضلات اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، امنیتی و بهداشتی کشور بوده و تأثیرات عمیق بر روی روند توسعه و سلامت کل جامعه می‌گذارد، سازمان بهزیستی کشور یکی از فعالیت‌های عمده خود را به موضوع پیشگیری، درمان و انجام پژوهش‌های کاربردی در مورد اعتیاد، اختصاص داده است و هم‌اکنون برنامه‌ها و طرح‌های زیادی در حال انجام می‌باشد که از جمله می‌توان به طرح پیشگیری از اعتیاد در مدارس، پیشگیری از اعتیاد در محله‌های شهری و روستایی، پیشگیری از اعتیاد مبتنی بر خانواده، پیشگیری از اعتیاد در محل‌های کار، طرح‌های پیشگیری از عود اعتیاد، سم‌زدایی معتادان با داروها و روش‌های مختلف، و توانمندسازی معتادان بهبود یافته، اشاره نمود. همچنین با توجه به اهداف برنامه سوم و چهارم توسعه، سازمان بهزیستی کشور به طور جدی به تسهیل توسعه مشارکت بخش خصوصی در پیشگیری و درمان اعتیاد، اقدام نموده است.

۳ - مشاوره

ارائه خدمات مشاوره حضوری و تلفنی در مورد مسایل روانی، عاطفی، خانوادگی و اجتماعی از دیگر فعالیت‌های این معاونت می‌باشد. هم‌اکنون تلفن ۱۴۸ در سراسر کشور، آماده ارائه خدمات مشاوره تلفنی به هم‌وطنان عزیز بوده و این سیستم، دائماً در حال پیشرفت و توسعه می‌باشد تا بتواند پاسخگوی سیل عظیم تماس‌های تلفنی با این مراکز باشد. برای مثال در سال ۱۳۸۱، فقط در شهر تهران حدود یک میلیون تلفن به مراکز مشاوره شده است. خدمات مشاوره تلفنی، رایگان است و مخابرات هیچ هزینه‌ای از فرد تماس‌گیرنده دریافت نمی‌کند. هم‌چنین بیش از ۱۰۰ مرکز مشاوره حضوری سازمان بهزیستی در سراسر کشور، فعال می‌باشند.

۴ - پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی

با افزایش تماس‌های اجتماعی و ورود متغیرهای زیاد در این واکنش‌ها، تغییرات سریع اجتماعی و فرهنگی که حاصل تکامل طبیعی فرهنگ‌ها می‌باشد، و فرو ریختن مرزهای فرهنگی و اجتماعی؛ آسیب‌های اجتماعی متعددی به وجود آمده و یا آسیب‌های اجتماعی قبلی به شکل دیگری پدیدار گردیده‌اند. به همین دلیل در بحث ارتقای سلامت، توجه به بهداشت روان از راهبردهای مهم در پیشگیری اولیه از آسیب‌های اجتماعی، محسوب می‌شود. به همین دلیل سازمان بهزیستی یکی از فعالیت‌های خود را پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی قرار داده است که در این راستا برنامه‌های متعددی در حال اجرا می‌باشد. برنامه آموزش مهارت‌های زندگی

(Life Skills) از برنامه‌های مهم این سازمان می‌باشد. این مهارت‌ها شامل مهارت‌های فردی و روابط بین‌فردی، مهارت‌های شناختی و جسمانی می‌گردد. در این برنامه، مهارت‌هایی از قبیل مهارت خودآگاهی، مهارت ارتباط مؤثر، روابط بین‌فردی، مهارت تفکر خلاق / تفکر انتقادی، مهارت حل مشکل / تصمیم‌گیری، و مهارت مقابله با استرس / مقابله با هیجانات منفی، به گروه مخاطب آموزش داده می‌شود. برنامه آموزش خانواده (Family Life Education)، برنامه روان بهداشت‌یاران مدارس، و برنامه همیاران سلامت روان، از دیگر برنامه‌ها در این حوزه می‌باشند. در برنامه همیاران سلامت روان، همیاران که افراد داوطلب می‌باشند پس از آموزش کافی، زیر نظر کارشناسان سازمان بهزیستی به فعالیت جهت ارتقای سلامت روان محله خود می‌پردازند.

معاونت امور اجتماعی (حمایت خانواده)

این معاونت، مسئول ارائه و انجام برنامه‌های خدمات اجتماعی بشرح زیر می‌باشد:

شرح فعالیت‌ها و خدمات معاونت امور اجتماعی

۱- ارائه خدمات حمایتی، مشاوره‌ای، مادی و معنوی به خانواده‌های بی سرپرست و نیازمند که به دلایلی از قبیل فوت سرپرست، زندانی شدن سرپرست، مفقودالایر شدن سرپرست، به سربازی رفتن سرپرست، طلاق و ... فاقد سرپرست بوده و قادر به تأمین حداقل نیازهای اساسی خود نمی‌باشند، از طریق ارائه کمک‌های مالی مانند پرداخت مستمری ماهانه، پرداخت کمک هزینه تحصیلی و آموزشی به دانش آموزان و دانشجویان، کمک‌های سرمایه‌ای، کمک هزینه‌های مسکن، درمان، پوشاک، تهیه وسایل زندگی، تهیه جهیزیه. به موجب مصوبه شماره ۵۹۴/ق مورخ ۷۱/۹/۱ مجلس شورای اسلامی، قانون تأمین زنان و کودکان بی سرپرست یا بدسرپرست نیز که به سازمان بهزیستی محول شده در این حوزه اجرا می‌گردد.

۲ - ارائه خدمات مددکاری و مشاوره مددکاری اجتماعی، جایگاه خاصی در مراحل مختلف ارائه انواع خدمات بهزیستی به خدمت گیرندگان دارد و مراجعه مددجو به بهزیستی به منظور سرویس‌گیری از مراکز خدماتی، از واحد مددکاری آغاز می‌گردد. خدمات مددکاری، شامل مصاحبه با مددجو، بازدید منزل و سایر روش‌های مددکاری، شناخت و تصویر نسبتاً روشنی از وضع اقتصادی و اجتماعی و وضع روحی و جسمی و فرهنگی اعضای آن و در نتیجه کمیّت و کیفیّت نیازهای برآورد نشده خدمت گیرنده به دست می‌دهد. خدمات مددکاری اجتماعی حتی پس از ترخیص خدمت گیرنده و خانوار در مرحله پیگیری نیز ادامه دارد.

۳- ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از طریق کلاس‌های آموزش خیاطی، قالی بافی، پارچه بافی، گلیم بافی در جهت حرفه آموزی و اشتغال خدمت گیرندگان و استقلال اقتصادی آنان

۴- ارائه آموزش‌های پیش دبستانی در مهدهای کودک به کودکان ۳ ماهه تا ۶ ساله که این فعالیت به صورت‌های زیر انجام می‌شود :

الف - ارائه خدمات آموزشی تربیتی روزانه کودکان متعلق به خانواده‌های نیازمند و بی

سرپرست در مهدهای کودک دولتی در مجتمع‌های خدمات اجتماعی که تأمین اعتبار و انجام کلیه خدمات مربوطه توسط سازمان بهزیستی کشور انجام می‌شود.

ب - صدور مجوز و ارائه ضوابط اداره و آموزش کودکان و نظارت مستمر بر فعالیت مهدهای کودک خصوصی که از طریق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی ایجاد و اداره میشوند.

ج - برنامه ریزی و نظارت بر فعالیت مهدهای کودک خودکفا که در وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی به منظور رفاه حال زنان شاغل ایجاد می‌گردند و در چارچوب آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های سازمان بهزیستی انجام وظیفه می‌نمایند.

۵ - حضانت و نگهداری شبانه‌روزی اطفال و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست در واحدهای شبانه‌روزی و شیرخوارگاه‌ها و واگذاری امر حضانت و سرپرستی کودکان به خانواده‌های صلاحیت‌دار و ارائه برنامه‌های تربیتی، مراقبتی، پرورش و آموزش امور تحصیلی تا زمان تشکیل زندگی مستقل.

۶ - پرداخت کمک‌های مالی (امداد ماهیانه) و مشاوره‌ای به کودکان بی‌سرپرست که بصورت مستقل زندگی می‌کنند یا توسط افراد داوطلب نگهداری می‌شوند.

۷ - ارائه خدمات آموزشی، عقیدتی و تربیت بدنی و فرهنگی و برقراری اردوهای تربیتی برای جوانان و نوجوانان متعلق به خانواده‌های نیازمند و بی‌سرپرست در جهت پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی

۸ - تهیه و توزیع شیر خشک جهت کودکان فاقد والدین و معلولین که در مراکز شبانه‌روزی یا خانواده نگهداری میشوند و کودکانی که مادر به دلایل پزشکی قادر به شیردادن به آنها نبوده و نیازمند می‌باشند.

۹ - بازپروری زنان ویژه که به دلایلی دچار آسیب اجتماعی گردیده‌اند، تا مرحله بازگشت به خانواده یا تشکیل زندگی مستقل.

معاونت امور توانبخشی

توانبخشی با هدف یکپارچه‌سازی و عادی نمودن زندگی معلولین بعنوان شهروندان فعال جامعه، اقدامات خود را به انجام می‌رساند و به همین جهت در چندین محور اساسی و گسترده در جهت ایجاد فرصت‌های مساوی برای معلولین گام بر می‌دارد، تا فرد معلول با کسب ارتقاء لازم و اطمینان کامل و شناخت مسئولیت‌ها، بعنوان عضوی از اعضای اجتماع بتواند از حقوق مساوی چون سایر افراد جامعه بهره‌مند شود. در این یکسان‌سازی فرصت‌ها و شرایط، مشارکت مردم نقش تعیین‌کننده‌ای را دارا می‌باشد.

مهمترین فعالیت‌ها و خدماتی که در این برنامه انجام می‌گیرد به قرار زیر می‌باشد :

۱ - خدمات توانبخشی اجتماعی

فعالیت‌های زیر در خدمات توانبخشی اجتماعی صورت می‌پذیرد : خدمت مددکاری بصورت تشکیل پرونده و بررسی وضعیت اجتماعی و اقتصادی خدمت‌گیرندگان و خانواده‌های آن‌ها و راهنمایی و مشاوره مددکاری

- مناسب‌سازی محیط شهری و اماکن عمومی

- مناسب سازی محیط مسکونی معلولین
- خدمات مشاوره و راهنمایی از طریق روانشناسی
- خدمات آموزشی پیش دبستانی جهت کودکان دارای معلولیت شدید
- کمک به تحصیل و تحصیلات تکمیلی جهت معلولین
- ارائه خدمات و کمکهای مالی از قبیل مسکن، وام بانکی، هزینه ازدواج، تهیه لوازم ضروری زندگی و ...
- ارائه آموزشهای خاص جهت ناشنوایان و نابینایان و عقب ماندگان ذهنی (در قالب مراکز روزانه آموزشی توانبخشی)
- رسیدگی به امور معلولین جسمی - حرکتی و سالمندان
- خدمات نگهداری و شبانه روزی سالمندان و معلولین (جسمی - حرکتی و عقب ماندگان ذهنی)، که در این مراکز، معلولین و سالمندانی که قادر به انجام امور شخصی نبوده و یا بی سرپرست بوده و یا عقب ماندگان ذهنی که بهداشت روانی خانواده را به خطر می اندازند و یا خدمت گیرندگان مجهول الهویه نگهداری می شوند.

۲- خدمات توانبخشی حرفه‌ای

آن قسمت از مراحل تدریجی، پیوسته و هماهنگ شامل تدارک گروهی از خدمات حرفه‌ای یعنی راهنمایی حرفه‌ای، آموزش حرفه‌ای و نیز گزینش حرفه مناسب، که برای مدد دادن به معلولین به منظور پیدا کردن و حفظ شغل در نظر گرفته شده است، می‌باشد.

بنابراین خدمات توانبخشی حرفه‌ای باید مقدماتی فراهم آورد تا افرادی که دارای معلولیت‌هایی هستند بتوانند استقلال اقتصادی و اجتماعی کسب کرده و شأن و احترام خویش را بدست آورند. در این بخش بر اساس تعریف فوق. فعالیت‌های ذیل در توانبخشی حرفه‌ای انجام می‌پذیرد:

- ارزشیابی حرفه‌ای معلولین جویا و متقاضی کار و خدمات توانبخشی حرفه‌ای
- مشاوره و راهنمایی حرفه‌ای معلولین
- آموزش فنی و حرفه‌ای در کارگاه‌های تحت پوشش سازمان
- معرفی جهت آموزش فنی و حرفه‌ای به خارج از سازمان ارائه خدمات سنجش علایق شغلی و استعداد حرفه‌ای - روان سنجی و غیره
- آموزش مهارت‌های سازگاری اجتماعی و ارتباطی
- ارتباطات مستمر بین سازمانی و خارج از دستگاه‌های دولتی جهت فراهم نمودن زمینه اشتغال معلولین
- آگاه سازی جامعه در جهت آشنایی با توانایی‌های حرفه‌ای معلولین

- ارزشیابی تشخیصی جهت تعیین تکلیف معلولین از دیدگاه آموزش و اشتغال فنی و حرفه‌ای

۳- خدمات توانپزشکی

خدمات توانپزشکی شامل خدمات پزشکی و توانبخشی بوده و این خدمات در جهت خودکفایی معلولین می‌باشد. خدمات توانپزشکی در کلینیک‌های توانبخشی بصورت تیمی امکان پذیر بوده و علاوه بر پزشک که کارهای درمانی را انجام می‌دهد، بر طبق نیاز معلولین، گروه‌های دیگر توانبخشی در تیم شرکت می‌نمایند این گروه‌ها شامل فیزیوتراپی، کاردرمانی، گفتاردرمانی، شنوایی شناسی، ارتوپدی فنی، پرستاران و روانشناسان می‌باشند.

در خدمات توانپزشکی از وسایل ساده و پیشرفته جهت توانبخشی معلولین استفاده می‌گردد. در کنار تجهیزات، یکسری فعالیت‌ها از طریق تکنیک‌ها و روش‌های مشاوره‌ای می‌باشد. مانند کاردرمانی، گفتاردرمانی و شنوایی شناسی (در زمینه تربیت شنیداری)

در خدمات توانبخشی و توانپزشکی معلولین، گهگاه ناگزیرند از وسایل کمک توانبخشی، استفاده نمایند مانند سمعک، ویلچر، عصا (زیر بغل، آرنجی)، تشک موج ... و نیز گاهی جهت ارتقاء فعالیت از ارتزها و پروتزها (مانند کفش طبی، انواع بریس‌ها، اندام مصنوعی و ...) استفاده می‌شود. در این بخش بر اساس نظرات فوق، فعالیت‌های ذیل در خدمات توانپزشکی انجام می‌پذیرد:

- تشکیل بانک اطلاعاتی در خصوص تجهیزات توانبخشی
- تهیه استاندارد جهت کلینیک‌های توانبخشی از لحاظ نیرو، فضا، مکان و تجهیزات توانبخشی
- نظارت بر کار کلینیک‌های توانبخشی
- نظارت بر کار پزشکان و پرستاران و گروه‌های توانبخشی در مراکز نگهداری
- نظارت بر بهداشت و تغذیه و داروی مراکز نگهداری

بررسی نیازهای تجهیزاتی و وسایل کمک توانبخشی

- تهیه بولتن‌های آموزشی جهت استفاده از وسایل کمک توانبخشی و آموزش مسائل توانبخشی
- برگزاری همایش‌های آموزشی و اجرایی جهت یکسان سازی فعالیت‌های کلینیک‌های توانبخشی

۴- خدمات تربیت بدنی معلولین

بارور نمودن اوقات فراغت معلولین و توسعه و تقویت و حمایت از فعالیت‌های ورزشی به منظور تأمین سلامت، نشاط روحی و بازتوانی جسمی آنان مهمترین اهداف تربیت بدنی معلولین در این حوزه می‌باشد. در این راستا، آگاهسازی و ارتقاء دانش مربیان و معلولین و خانواده‌های آنان، برگزاری دوره‌های آموزشی و تربیت مربی ورزش ویژه معلولین، تألیف کتب جزوات و نوارهای آموزشی، برگزاری اردوها و مسابقات ویژه معلولین جسمی، ذهنی و نابینا و ناشنوا و تأمین وسایل ورزشی ویژه از مهمترین اقدامات این بخش می‌باشد.

۵- توانبخشی مبتنی بر جامعه

راهبرد توانبخشی مبتنی بر جامعه به عنوان روشی برای پیوستن توانبخشی به خدمات بهداشتی درمانی و تکمیل فرآیند ارائه این خدمات و توسعه در جامعه محلی مطرح گردیده است. اقدامات برای انجام توانبخشی مبتنی بر جامعه در کشور از سال ۱۳۷۲ با ترجمه مجموعه ۳۰ کتابچه آموزشی سازمانی جهانی بهداشت آغاز و با مساعدت معاونت امور بهداشتی وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی در دو منطقه بیارجمند و میامی شهرستان شاهرود آغاز و هم‌اکنون در ۲۰ شهرستان از ۱۴ استان کشور به اجرا درآمده است.

مهمترین اقدامات در توانبخشی مبتنی بر جامعه عبارتند از :

- آموزش به‌روران، کاردان‌ها، کارشناسان و پزشکان شبکه بهداشت و درمان در شهرستان‌ها
- شناسایی معلولین توسط به‌روران و ارائه خدمات آموزشی و توانبخشی مورد نیاز در سطح خانه‌های بهداشت
- ارجاع موارد معلولیت نیازمند به خدمات تخصصی تر به سطوح بالاتر
- ارائه خدمات تخصصی با همکاری درمانگران بهزیستی در سطح شهرستان
- تأمین وسایل کمک توانبخشی مورد نیاز معلولین
- تلاش برای مناسب سازی محیط مسکونی معلولین
- تشکیل شورای توانبخشی محلی در سطح روستا و بخش
- تلاش برای حل مشکل اشتغال معلولین شناسایی شده و نیازمند شغل
- حمایت مالی از معلولین شناسایی شده نیازمند

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

عوامل متعددی در پیشرفت و تعالی " جوامع بشری نقش دارند. در جامعه‌ای که مردم آن از سلامت، رفاه و امنیت بیشتری برخوردار و بهره‌مند گردند، دستیابی به پیشرفت، عملی تر و امکان پذیر خواهد بود. به کارگیری علوم، تخصص و تجربه در خدمت سلامت، رفاه و تأمین اجتماعی چرخه این پویایی را سرعت بیشتری خواهد بخشید و برنامه ریزی‌های مناسب و اصولی، نقش بسزایی در برآورده کردن این مهم، ایفا می‌نماید. به منظور تربیت نیروی انسانی در رشته‌ها و مقاطع مختلف دانشگاهی بر حسب نیازها و اولویت‌های ملی و منطقه‌ای و در نظر گرفتن تحوّل نیازها از نظر زمانی و مکانی در زمینه علوم توانبخشی، بهزیستی و رفاه اجتماعی؛ دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تاسیس گردید.

محورهای اصلی فعالیت‌های دانشگاه

۱ - آموزش مداوم شاغلین در خدمات توانبخشی و بهزیستی کشور به منظور ارتقاء سطح مهارت حرفه‌ای و توانمندسازی بخش‌های عملیاتی همگام با توسعه دانش و فناوری، از طریق تشکیل انواع دوره‌های

آموزشی کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت بر حسب نیازها و ضرورت‌ها.

عناوین رشته‌های موجود دانشگاه در مقاطع مختلف تحصیلی

مقطع تحصیلی					عنوان رشته	
رزیدنتی	Ph.D	کارشناسی ارشد	کارشناسی	کاردانی		
*	-	-	-	-	روانپزشکی	۱
-	*	*	-	-	روانشناسی بالینی	۲
-	-	*	*	-	پرستاری	۳
-	-	*	*	-	کاردرمانی	۴
-	*	*	*	-	گفتاردرمانی	۵
-	-	*	*	-	فیزیوتراپی	۶
-	-	*	*	-	اندام‌های مصنوعی	۷
-	-	*	*	-	مددکاری اجتماعی	۸
-	-	*	-	-	مدیریت توانبخشی	۹
-	-	*	-	-	ژنتیک انسانی	۱۰
-	-	*	-	-	مشاوره	۱۱
-	-	-	-	*	ورزشی معلولین	۱۲
-	-	*	-	-	مدیریت رفاه اجتماعی	۱۳
-	-	-	*	-	کودکان استثنایی (گفتار و زبان)	۱۴
-	-	*	-	-	پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی	۱۵
-	-	-	-	*	معلولین ذهنی	۱۶
-	-	-	-	*	پیش دبستانی	۱۷
-	-	*	-	-	توانبخشی حرفه‌ای	۱۸

۲ - تشکیل کارگاه‌های آموزشی تخصصی در تمامی رشته‌ها و زمینه‌های مورد نیاز.

۳ - راهبری و اجرای طرح‌های پژوهشی در زمینه علوم توانبخشی و بهزیستی به منظور فراهم آوردن مبانی علمی لازم جهت برنامه ریزی، مدیریت و اجرای بهتر کلیه فعالیت‌ها و خدمات مذکور.

۴ - تشکیل گنجره‌ها، سمینارها و سمپوزیوم‌های علمی، آموزشی و ترویجی به منظور تقویت مبانی فرهنگ توانبخشی و بهزیستی در جامعه و بویژه آموزش علمی کاربردی دانشجویان، کارشناسان، مدیران

و سایر گروه‌های مرتبط

۵ - تدوین، تولید و انتشار متون علمی و آموزشی در حوزه علوم بهزیستی، توانبخشی، و رفاه اجتماعی.
 ۶ - انجام خدمات مشاوره‌ای علمی کاربردی در حوزه‌های مختلف تخصصی مورد نیاز در سازمانهای مختلف کشور از طریق ایجاد کمیته‌های فنی - تخصصی، علمی، مشورتی و یا ارائه گزارش‌های کارشناسی.

۷ - برنامه ریزی، سازماندهی و عرضه خدمات پیشگیری و درمانی و به ویژه آموزشی در سطح جامعه از طریق کلینیک‌ها، بیمارستان‌ها و سایر موسسات مرتبط.

ویژگی‌های دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

- دیدگاه‌های جامع و نگرش فراگیر بر امر رفاه اجتماعی و ماهیت بین بخشی
- تأکید بر اهمیت پیشگیری و توانبخشی در ساختار رفاه اجتماعی
- برخورداری از رویکردهای جامعه نگر، آینده نگر، انعطاف پذیر و پویا در امر رفاه اجتماعی
- ارائه مهارت‌های تخصصی لازم به منظور معنا بخشیدن به ارتقاء کیفیت زندگی جامعه، از مراحل قبل از تولد تا سالمندی
- مرجع علمی و مشاوره‌ای برای مراکز دولتی و غیردولتی در امور توانبخشی و رفاه اجتماعی